

Formulář hodnocení bakalářské práce

Autor práce: Tobiáš Kopecký

Název práce: Psychologie terorismu dle Talal Asada

Posuzuje: Th.Dr. Jan Rokyta Ph.D.

Vedoucí: Mgr. Lukáš De La Vega Nosek, Ph.D.	Oponent: Jan Rokyta
--	---------------------

1. Formální a jazyková stránka: Celkem 45 b

I. Formální práce se zdroji¹: Celkem 15 b

a) Kvalita odkazování: Formální správnost a konzistence poznámkového aparátu, správnost a vhodnost umístění odkazů v hlavním textu.

Max bodů: 10	Přiděleno bodů: 9
--------------	-------------------

b) Formální správnost seznamu pramenů a literatury, jeho konzistence s literaturou v práci citovanou (nic nechybí ani nepřebývá).

Max bodů: 5	Přiděleno bodů: 5
-------------	-------------------

Slovní zdůvodnění

Po formální stránce práce splňuje kritéria kladená na bakalářskou práci.
--

II. Jazyková a kompoziční stránka práce: Celkem 20 b

a) Dodržení náležitostí akademického jazyka; stylistická stránka práce; vhodnost a výstižnost používaných formulací: 10 b

Max. bodů: 10	Přiděleno bodů: 5
---------------	-------------------

b) Kompoziční stránka: Soudržnost, plynulost a sledovatelnost textu na úrovni vět, odstavců i větších celků².

Max. bodů: 10	Přiděleno bodů: 4
---------------	-------------------

¹ Je-li hodnocení této sekce 0 bodů (typicky, když práce vykazuje zřejmé rysy plagiátorství), hodnotí se celá práce jako nevyhovující).

² Toto hodnocení se může promítnout i do dalších hodnotících kritérií, zejména 2.1.b (Obsahová konzistence práce).

Slovní zdůvodnění

Objevuje se opakování několika stejných výrazů po sobě, dále kostrbatá vyjádření. Text na sebe nenavazuje zcela plynule. Některé věty nejsou zcela pochopitelné.

III. Formální úprava: Celkem 10 b

a) Větná skladba a gramatika (vč. Diakritiky a interpunkce).

Max. bodů: 5

Přiděleno bodů: 3

b) Úprava (členění textu na odstavce, konzistence jednotlivých úrovní nadpisů, zarovnání textu, kvalita a přehlednost tabulek, grafů a dalších příloh, vyskytují-li se): 5 b

Max bodů: 5

Přiděleno bodů: 5

Slovní zdůvodnění

Úprava je vyhovující na bakalářskou práci.

2. Odborná obsahová stránka: Celkem 55 b

I. Obsahová kvalita použitých zdrojů: Celkem 15 b

a) Relevance a úplnost zdrojů³.

Max. bodů: 10

Přiděleno bodů: 5

b) Přesnost doslovných citací a výstižnost parafrází.

Max. bodů: 5

Přiděleno bodů: 4

Slovní zdůvodnění

Citelným problémem je sekundární literatura, kde autor opomíjí některé základní práce. Nejcitelněji chybí například Luis de la Corte Ibáñez: *Logika terorismu*. Zde se přehledně nachází problematika psychologie terorismu, jednotlivé přístupy, včetně makrosociologického a především kapitola „Jak smýšlejí teroristé?“, kde se objevuje problém motivace. Dále Mark Juergensmeyer: *Teror v mysli Boží* a nakonec John Kelsay:

³ Toto hodnocení se může promítnout i do dalších hodnotících kritérií, zejména 2.II.a (Odborná orientace v tématu).

Arguing the Just War in Islam. Tato práce by byla vhodná jako opozice vůči postojům Asada v práci *On Suicide Bombing*. Nejcitelněji absentuje sekundární literatura ve třetí kapitole, kde autor nerozeznává východiska Walzera, pojetí jeho argumentace a obecně východiska a tradici uvažování o spravedlivé válce. Vhodné by bylo doplnit například B. Sutor: *Od spravedlivé války ke spravedlivému míru?* Především pak práci J. Velek: *Kapitoly z teorie spravedlivé války*, která obsahuje solidní rozbor Walzerových myšlenek.

II. Naplnění zadání a cílů práce: Celkem 20 b

a) Naplnění zadání práce (sledování vytyčeného tématu, správné rozložení tématu do konkrétních výzkumných cílů a otázek).

Max. bodů: 10	Přiděleno bodů: 4
---------------	-------------------

b) Obsahová konzistence práce (Logická vazba mezi úvodem a závěrem, obsahová vazba mezi kapitolami a dílčími kroky argumentace, validita argumentačních postupů).

Max. bodů: 10	Přiděleno bodů: 4
---------------	-------------------

Slovní zdůvodnění

Autor si vytknul ve své práci výklad terorismu a postup verbování nových členů. Dále problém motivace k sebevražednému terorismu. Hlediskem měla být psychologie náboženství. Problémem potom zkoumání, jaké psychologické a kulturní faktory mohou vést k teroristickým činům. Interpretační klíč tvoří teorie Talala Asada. Práce se měla dále zabírat faktory ovlivňujícími konstrukci a dekonstrukci teroristických narativů v rámci válečných konfliktů a jak tyto narativy závisí na kulturním a politickém kontextu. Ve své podstatě témata široce překračují povahu bakalářské práce. Student si měl vybrat pouze jednu výzkumnou otázku. Díky tomuto práce tvoří vlastně dva nenavazující celky. První je věnován Asadovi, jeho chápání terorismu a kritice Michaela Walzera. Autor daleko spíše inklinuje k obhajobě a zastávání Asadových stanovisek, nerozlišuje mezi některými dezinterpretacemi Walzerova myšlení ze strany Asada. Nutné je podotknout, že Asad se v práci *On Suicide Bombing* Walzerovým myšlenkám přímo věnuje asi na jedenácti stranách. Zde se vkrádá i myšlenka po povaze Asadova eseje, která by měla být více zohledněna. Problematika psychologického vhledu, včetně popisu jednotlivých postupů verbování, například vyvolání pocitu křivdy, role charismatického náborového pracovníka, bohužel chybí. Poslední část práce je určitým přehledem ohledně Islámského státu, založeným na příspěvcích ze sborníku. Autor přínosně neopomíná i prvek loajality obyvatel. Závěr práce v podstatě pouze rekapituluje některé tvrzení Asada.

II. Výzkumná úroveň práce: Celkem 20 b

a) Odborná orientace v tématu (Prokázaná hloubka znalostí a přehledu ve zkoumaném tématu po stránce faktografie i chápání souvislostí).

Max. bodů: 15	Přiděleno bodů: 6
---------------	-------------------

b) Formulace vlastních závěrů (schopnost předložit relevantní závěry nad rámec kompilace tvrzení převzatých z literatury⁴).

Max. bodů: 5

Přiděleno bodů: 2

Slovní zdůvodnění

Problém se objevuje již na počátku práce. V první kapitole autor rekapituluje Asadova východiska. Autor říká: „Z tohoto textu vyplývá, že chceme-li zkoumat islám jako takový, tak je nutné to dělat za pomoci historie, specificky se zaměřením na islámské tradice, které se vážou ke svatým islámským textům, tedy koránu a hadíthů.“ Má být tato metodologie platná i pro vztah náboženství, násilí a terorismu? Pohled skutečné tradice není pro motivaci a mobilizaci jednotlivce k násilnému činu rozhodující. V klasifikaci terorismu je předposlední generace naprosto odtržená od života muslimské obce a poslední generace „osamělých vlků“ se radikalizovala pomocí internetu a naprosto samostatně.

Historie, avšak vlastní představa návratu do historie, je mobilizačním prostředkem pro ospravedlnění násilí a vyvolávání pocitu křivdy. Pocit křivdy je potom důležitým prostředkem pro zverbování a mobilizaci. Jinými slovy násilí v minulosti ospravedlňuje násilí přítomné. Toto se ale objevuje už v základních dílech, které Asada pravděpodobně ovlivnily například F. Fanona (Fanon, F., *Psanci této země*. Především kapitola I. O násilí a kapitola II. O násilí v mezinárodním kontextu)

Z hlediska násilí je důležitý obraz protivníka, který v práci absentuje. Například Saidovo pojetí orientalismu zdůrazňuje určitý pohled Západu na Orient jako konstrukt, což je pravdivé konstatování. Pohled Islámského státu na Západ je ale stejným způsobem konstruktem, obdobným Saidovu pojetí orientalismu. Klasickou prací je zde studie Stephane J. Baele, Gregorio Bettiza, Katharine A. Boyd & Travis G. Coan: *ISIS's Clash of Civilizations: Constructing the "West" in Terrorist Propaganda*. Autorovi bohužel tento důležitý bod „konstrukce protivníka“, týkající se terorismu unikl, ačkoliv do psychologie nesporně patří. Autor říká: „Asad ... Dále se zde snaží sdělit čtenářům, že pokud neexistuje nic takového jako „oprávněný terorismus“, nemůže ani existovat něco takového, jako je „oprávněná válka“, a proto se snaží obrátit pozornost čtenářů ke kritickému zkoumání věci, jakými jsou zabíjení,“ Vyvstává problém nerozlišování jednotlivých rovin: 1. rovina legitimní války, 2. rovina normování násilí. Terorismus se váže především k tomu, že násilí je bráno jako nenormované. Terorismus nerozlišuje mezi civilisty a bojovníky. (Juergensmayer – všichni jsou účastníky kosmického zápasu dobra a zla).

Důležitým aspektem ohledně Asada je zde i opomenutí sebekritičnosti Západu vůči vlastním konfliktům, byť v globálním světě a s koloniální interpretací. Tento rozdíl spočívá i v informovanosti. Na okraj Asadova myšlení je nutné podotknout, že masakr v My Lai (347-504 obětí zavražděných americkou armádou) známe všichni díky americkým novinářům a fotografie patří k ikonickým snímkům 20. století. Masakr v Hue spáchaný ve stejné době (2800-6000 obětí zavražděných Vietcongem) nezná takřka nikdo.

Kapitola 3. v sobě potom nese problém, který v sobě obsahuje Asadova studie. Totiž problém normování násilí. Autor tady Walzerovo skutečné východisko ve vztahu ke spravedlivé válce naprosto opomíjí a pouze reprodukuje Asada. Walzer nevychází z ohrožení stability státu, ale vychází z normativnosti vztahené na násilí ve válce. To znamená, válka je dovolená, v případě, že stát je napadený. Pro Walzera existuje pouze jeden časový horizont, totiž přítomnost, daný okamžik agrese. Válka není ospravedlnitelná historií, religiozitou. Problémem je, že zabíjení nevinných není kritériem. V případě, že jsem se rozhodl bojovat, ztrácím nevinnost. Autor tvrdí: „Walzer zde nebere v potaz to, že i teroristické skupiny také

⁴ Nevyžadují se nutně originální závěry, které ještě nikdy nikdo nepředložil. Předmětem hodnocení je schopnost samostatné analýzy a syntézy načerpaných znalostí.

mohou mít dobré důvody proto, proč bojovat.“ Problém je s vymezením hranice civilisty a bojující strany.

Další problém celé práce je, že se nezakládá na relevantních a prokazatelných faktech ohledně terorismu. Například interpretovaný Walzerův argument ohledně terorismu, týkající se silného vůdce, totiž ztrácí na relevanci v ohledu na současnost teroristických útoků. Pachateli jsou v Evropě totiž stále častěji „osamělí vlci“. Autor dále píše: „*Na toto Asad dále navazuje a tvrdí, že teroristé často hovoří o tom, co dělají, jazykem nutnosti a lidskosti, podobně jako tomu dělají různé státy.*“ Při dělení vývoje terorismu je možné přihlídnout i k stránce jazyka. Terorismus 1.0 zahrnuje OOP, která mluví přes všechna klišé poměrně srozumitelným jazykem, v němž je možný kompromis a výměna – unesené civilisty vyměníme za „bojovníky za svobodu“. Terorismus 2.0 v sobě zahrnuje jazyk zakládající se na paranoidním vnímání světa. Příkladem je Bin Ládin a jeho *Dopis Americe*. Terorismus 3.0, například bratři Kouachiovi, již vládne nesrozumitelným jazykem, v němž není komunikace možná. Některé rysy racionality, avšak s instrumentálním pojetím, lze rozeznat v *Idarat at-Tawahhuš*, kde se však týká racionálního omezení zbraní hromadného ničení.

Otázka mediálního diskurzu, v němž kriminální čin nabývá charakteru teroristického činu, je daleko širší, zabývali se jím přínosně S. N. Balagangadhara a J. De Roover (*The Saint, the Criminal and the Terrorist: Towards Hypothesis on Terrorism.*)

Autor pouze podává Asadův pohled na Walzera. Walzer patří do tradice pojetí spravedlivé války, jak ji zná evropská filozofie. Walzer rozlišuje mezi právem na válku, daným faktem napadení a dále právem ve válce. Porušení práva ve válce nesmazává legitimitu práva na vlastní obranu. Walzer nemluví o klasické morálce ve smyslu „morálně silní“ (s. 16). Walzer mluví o právu na vlastní sebeobranu v případě napadení, dále o tom, že útočník pozbývá právo na život v okamžiku zahájení konfliktu. V tomto smyslu právo napadeného „vytváří“ útočník. Autor píše: „*Lépe řečeno, Walzer tvrdí, že pravidlo nejvyšší nouze platí a je morálně přijatelné jen pro organizovanou společnost, která má vládu a armádu.*“ Walzer stojí na půdě tradiční teorie spravedlivé války, kdy válku nevyhlašuje svévolně jedinec, ale legitimní vláda, s níž se potom dá uzavřít mír a vyjednat podmínky. Samozřejmě ale, že Walzer též mluví o právu občanů na odpor, reflektuje jej v podobě otázky charakteru občanské války. Poznámka, sem by se dal podle Walzera zařadit naprosto jasně Omar al-Mukhtar a jeho legitimní pojetí války proti koloniální Itálii.

Daleko spíše je z Walzera „slaměný fackovací panák“. Podle Walzera má totiž otázka legitimacy moci v globální společnosti států duální referenci. První ospravedlnění je filozofické, má mezinárodní a univerzální charakter. V případě utlačovatelské vlády mají podle Walzera občané právo na odpor. Druhé ospravedlnění je politickou otázkou. Asad ignoruje Walzerovo pojetí roviny legitimacy vlády jako souladu mezi společenstvím a jeho vládou, a to bez ohledu na demokratickou či nedemokratickou formu.

Autor se ptá podobně jako Asad: „*Proč by tedy nutně armádní činy měly být o něco lepší nežli ty teroristické? Co přesně je dělá lepšími než jen ideální představa o morálně silném člověku?*“ Rozhodně nikoliv. V kontextu spravedlivé války, dané napadením, je to útočník, který dává právo druhému vstoupit na jeho území, eliminovat hrozbu.

Autor píše: „*Lidem na jednu stranu nevadí, ani je neznepokojují, válečné činy, pokud k lidským škodám, páchaným jejich armádami, dochází v zahraničí.*“ (s. 21) Obávám se, že například hnutí proti válce ve Vietnamu je poměrně dost známé. Část myslitelů, kteří mohou být označeni jako postkoloniální mají svoje kořeny právě v tomto kontextu.

Autor píše: „*Asad argumentuje, že mučení je důležitou součástí diskurzu jak u terorismu, tak i spravedlivé války.*“ (s. 21) V demokratické zemi není otázkou diskurzu, ale rozsáhlé společenské diskuze. Příkladem jsou A. Dershowitz, Uwe Steinhoff, Matthew Kramer. Problematickým je potom i hodnocení kontextu, a to včetně historického. Autor na jednu stranu píše: „*Asad ukazuje, že Walzerova teorie je nejen nekonzistentní a nedostatečná, ale*

také dosti vágní a silně závislá na kontextu. Toto ukazuje, že bez kontextu jsou státy schopny ospravedlnit jakékoli násilí, které používají ve válce. Toto samozřejmě platí i pro terorismus.“ Autor potom na druhé straně tvrdí: „Problém zde je ten, že Walzer ignoruje historický a kulturní kontext konfliktu.“ (s.24)

Zvláštní kategorie, za níž lze získat doplňující body nad rámec základní škály:

Přínos a perspektivnost práce: max. 10 b

Práce formuluje originální vědecké závěry, které se od bakalářské práce běžně neočekávají, a které jsou využitelné v dalším bádání.

Max. bodů: 10

Přiděleno bodů:

Slovní zdůvodnění

--

Otázka:

Násilí je podle chápání terorismu ospravedlněno kontextem. Násilí v minulosti tedy legitimizuje násilí přítomné. Kdy historie jako legitimizace násilí končí? Kdo a kdy konec vyhlásí? Terorismus chápe ty, na které útočí v rámci kolektivní viny. Jakým způsobem je podle Vás ospravedlnitelné chápání kolektivní viny?

Bodová škála:

Výslednou navrženou známku zvýrazněte tučně.

A 100–95

B 94–82

C 81–67

D 66–56

E 55–50

F 49-0

Datum: 31. 7. 2024

Podpis hodnotitele: Jan Rokyta

